

บทความวิจัย (ก.ค. – ธ.ค. 2563)

**การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจียด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานีเขต 2**

ดร.ประยูร เครื่องกันต์

E-mail prayoon130@gmail.com, 0895830555

บทคัดย่อ

การประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจียด 2) เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจียด ประชากรและตัวอย่างในการวิจัยคือผู้ร่วมวิจัยจำนวน 15 คนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 50 คนซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงกระบวนการขั้นตอนการดำเนินการวิจัยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ตามแนวคิดของKemmis and McTaggart (1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การวางแผนขั้นที่ 2 การปฏิบัติการขั้นที่ 3 การสังเกตการณ์ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสังเกตแบบบันทึกข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาด้านคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาด้านปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ค่าร้อยละเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) มีการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แต่ยังไม่เกิดประสิทธิภาพ ขาดการดูแลเอาใจใส่ขาดสื่ออุปกรณ์ สถิติผู้เข้าใช้บริการน้อย สภาพห้องเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ไม่สะอาด แสงไม่พอวิสตครุภัณฑ์ในห้องชำรุด ป้ายนิเทศไม่เป็นปัจจุบัน ส่วนแหล่งเรียนรู้สนับสนุนด้านวิชาการ ครูที่รับผิดชอบไม่ใส่ใจ วัสดุอุปกรณ์บางส่วนชำรุด ขาดการบริหารจัดการที่ดี ทั้งด้านบุคลากรและด้านงบประมาณ รวมถึงการระดมทุนทรัพยากรทางการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วน ครูไม่มีเวลาดูแลรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่ ขาดการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อกระตุ้นนักเรียนเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง ครูยึดติดกับการจัดการเรียนรู้แบบเดิม 2) การจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการและด้านสนับสนุนวิชาการ และความพึงพอใจของผู้เข้าใช้บริการแหล่งเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 พบว่า หลังการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีการพัฒนามากที่สุด ระดับความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมาก เรียงตามลำดับที่ 1 - 3 คือ ห้องสมุด ห้องพุทธศาสน์ และห้องเรียน ส่วนห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรีศึกษา และสวนสมุนไพร ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันประชุมมีมติให้ดำเนินการพัฒนาใหม่ในวงรอบที่ 2 โดยใช้แนวทางการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และทำการพัฒนาโดยให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน ควบคู่กับการนิเทศภายใน หลังการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่าแหล่งเรียนรู้ทุกแหล่งเรียนรู้มีการพัฒนาขึ้น ซึ่งได้เปรียบเทียบความพึงพอใจของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว ระหว่างวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ในภาพรวม มีการพัฒนาคิดเป็นร้อยละ 21.80

คำสำคัญ: การจัดการ, แหล่งเรียนรู้ โรงเรียน

Received: Octoberber 22,2020 **Revised** Octoberber 28,2020, **Accepted** November 16,2020

The development of learning resources to support learning management in the 21st century, Ban Jead Community School Under the Office of UbonRatchathani Primary Educational Service Area 2

Dr. PrayoonKruaengkan

E-mail prayoon130@gmail.com 0895830555

Abstract

The objectives of this assessment are 1) to study the learning condition and problems resources management to support Ban Jead Community School's learning management in the 21st century. 2) To develop learning resources to support Ban Jead Community School's learning management in the 21st century. The population and sample in the study were 15 co-authors, 50 contributors, which were obtained by a randomized. Randomized method process procedures for conducting research using the Kemmis and McTaggart (1988) conceptual. Research process, including for four steps: Step 1: Planning, Step 2 : Operation, Step 3 : Observation, Step 4 : Reflection. Apparatus used in Data were collected including observation, record form, interview, questionnaire, data analysis. Quality development analysis implementation use content analysis methods and using basic statistics such as percentage, average and standard deviation

The results of the research showed that 1) there was a learning center organized to facilitate learning management, but still not effective lack of care and lack of media and equipment less traffic statistics. The classroom or learning environment is not clean. Not enough light. Materials and equipment in the room are damage. Supervision labels are not current. As for the learning resources, academic support responsible teachers do not pay attention. Some equipment materials are damaged. Lack of good management both are personal and budget. Including funding educational resources. Lack of participation of communities and all sectors. Teachers do not have time to take full responsibility for resources. Lack of publicity organizing promotional activities to encourage students to use discrete learning resources. Teachers stick to traditional learning management. 2) Organizing learning resources for both academic and academic support and the satisfaction of the users of the learning center services in the first cycle, it was found that after the development of the most developed learning resources satisfaction level is at a high level. In order of 1 to 3, namely library, Buddhist room, computer laboratory, Science laboratory, Music study room and herb garden. The researcher and co-researcher meeting together resolved to implement the new development in the second cycle using the development approach, namely the workshop and develop by engaging students in

every stage of development coupled with internal supervision. After the development of the second cycle, it was found that all learning resources have been developed. Which compared the satisfaction of the group of informants assess the level of satisfaction of the users of the said learning resource between Cycle 1 and Cycle 2 in the whole, there was a 21.80 percent improvement.

Keywords: *Management of school learning resources*

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่าการศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมและการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา 22 ได้ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” และมาตรา 24 (5) ได้ระบุว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้สถานศึกษาต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 2-3) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตราฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นและมาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้านองค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการและองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549: 10-12)

ในยุคโลกาภิวัตน์มีลักษณะควรจัดการศึกษาที่พึงประสงค์เปิดห้องเรียนสู่โลกกว้างให้สิ่งรอบข้างเป็นครูเปิดโลกทัศน์ของเด็กให้กว้างให้ทุกคนได้สังเกตได้คิดได้ถามได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากสิ่งที่อยู่รอบตัวได้ยืนกับเหตุได้ดูกับตาและได้สัมผัสด้วยตนเอง รวมทั้งได้ปลดปล่อยพลังสมองของผู้เรียนปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด (ธีระรุญเจริญ, 2553: 38) การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) รัฐจะมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพโดยมีเป้าหมายหลักสามประการคือพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษาและมีการออกแบบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการคือพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่พัฒนาคุณภาพสถานศึกษายุคใหม่และแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และพัฒนาบริหารคุณภาพการบริหารยุคใหม่ (ธีระรุญเจริญ, 2553: 50) ซึ่งนับเป็นความท้าทายที่ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและนักการศึกษาทุกระดับ มีความจำเป็นจะต้องมีวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมุ่งเน้นทักษะเพื่ออนาคตให้มากยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาจะต้องพัฒนากำลังคนให้มีขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลกจึงได้มีแนวนโยบายการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาว่าการเรียนไม่ใช่เพื่อการสอบแต่เรียนให้ได้ทักษะชีวิตสามารถอยู่ในยุคโลกไร้พรมแดน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 68) ซึ่งการจัดการเรียนรู้อย่างใหม่ยุคศตวรรษที่ 21 ตั้งต้นจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่

จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝังทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่นทักษะในการคิดขั้นสูงทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรมทักษะชีวิตและการทำงานทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสารควบคู่กับเนื้อหาในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ความรู้เรื่องโลกความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการความรู้ด้านพลเมือง ความรู้ด้านสุขภาพและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมผ่านหลักสูตรที่มีลักษณะกระชับ (lean curriculum) ช่างคิด(thinking curriculum) และบูรณาการ (interdisciplinary curriculum) เพื่อสร้างนักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงปรารถนาของโลกศตวรรษที่ 21 ได้นั้นคือ รู้จักคิดรักการเรียนรู้มีสำนึกพลเมืองมีความกล้าหาญทางจริยธรรมมีความสามารถในการแก้ปัญหาปรับตัวและสื่อสารพร้อมทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยทีดีอาร์ไอ, 2557: 9)เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดและวิเคราะห์หาคำตอบอยู่ตลอดเวลา (Active Learner) โดยการจัดกิจกรรมจะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งทำให้นักเรียนและครูค้นพบความรู้ใหม่สามารถสร้างสรรค์ความรู้ใหม่และสร้างนวัตกรรมใหม่ได้ (ดิเรกพรสีมา, 2559)

จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่านักเรียนขาดทักษะความรู้ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์การใช้เหตุผลและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 83) และสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านวิชาการปรับปรุงเนื้อหาวิชาเรียนให้เหมาะสมมีการฝึกปฏิบัติลดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความแตกแยกเน้นให้ผู้เรียนรู้ด้วยตัวเองพัฒนาทักษะชีวิตเพื่ออยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 86) สถานศึกษาทุกระดับต้องพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาแหล่งเรียนรู้อื่นๆ สำหรับการศึกษา และการเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต...ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องตระหนักให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าในการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และชุมชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพราะแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและชุมชน เป็นปัจจัยที่สำคัญให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมข้อมูล คิดวิเคราะห์วิจารณ์สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองยั่วยุให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น และต้องการเข้าไปใช้บริการ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550: คำนำ)ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากครูสอนมาเป็นครูฝึกหรือครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักเรียนให้นักเรียนเรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ(วิจารณ์พานิช, 2556: 20)ดังนั้น การสร้างทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นลักษณะของการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพแห่งองค์ความรู้ทักษะความเชี่ยวชาญและสมรรถนะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้สำหรับการดำรงชีพในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

ด้วยแนวคิดและหลักการดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ของโรงเรียนชุมชนบ้านเจียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่สามารถตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ได้ เนื่องจากขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ทำให้เสื่อมโทรมไปตามกาลเวลา ส่งผลให้การใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของครูมีน้อย ขาดการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาในการนำแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมาใช้อย่างสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระและตัวชี้วัดกิจกรรมไม่ฝึกฝนให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและขาดการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงรวมทั้งการนิเทศ กำกับ ติดตาม ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ได้มีการสรุปไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ที่มีในโรงเรียน “ไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรเนื่องจากมีสภาพเสื่อมโทรมขาดงบประมาณและจากการประชุมครูเรื่องแผนด้านงบประมาณคณะครูได้เห็นร่วมกันจัดสรรงบประมาณการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และอาคารสถานที่เพิ่มขึ้น” (โรงเรียนชุมชนบ้านเจียด, 2559) ส่งผลให้จำนวนการเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนในแสวงหาความรู้นอกห้องเรียนมีจำนวนน้อยตามไปด้วย ซึ่งผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน จำเป็นจะต้องศึกษาและหาแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาต่อไป

จากการศึกษา พบว่า แหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้และสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่างๆทั้งในและนอกโรงเรียนโดยเริ่มจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้จัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแลมีการควบคุมกำกับและติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้รวมทั้งแสวงหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้จึงจะ**ทำให้**การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นส่งผลให้ครูมีความรู้ความเข้าใจตลอดจนการจัดบริการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศึกษาค้นคว้าและใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงรู้จักคิดศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมมีความเข้าใจบทเรียนดีขึ้นและมีความสนุกสนาน มีความสุขในการเรียน (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2550, น. 135) ซึ่งรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้เติมเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงความสอดคล้องและความเหมาะสมกับท้องถิ่นดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษาไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549: 23) ซึ่งองค์ประกอบของความเป็นแหล่งเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องประสานสัมพันธ์กันมี 6 องค์ประกอบคือการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้คุณภาพผู้เรียนจากการใช้แหล่งเรียนรู้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองการนิเทศการศึกษาจากการใช้แหล่งเรียนรู้และการให้บริการแหล่งเรียนรู้(พยุงบไย้ม, 2558: (3))

กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพรัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบได้แก่ ห้องสมุดประชาชนพิพิธภัณฑ์หอศิลป์สวนสัตว์ สวนสาธารณะสวนพฤกษศาสตร์อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศูนย์การกีฬาและนันทนาการแหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้กันอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ และให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2548: 13-17) เพื่อเพิ่มเติมให้มีศักยภาพรองรับสังคมในศตวรรษที่ 21 ที่คนไทยต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นทุนมนุษย์ที่เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอ สามารถที่จะเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้งานวิจัยของเจนจิรา อุปัญญา (2558) พบว่า แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนยังไม่มีคุณภาพ และยังไม่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง สถิติการเข้าใช้บริการแหล่งเรียนยังน้อย ผู้เรียนไม่มีโอกาสใช้อย่างทั่วถึงโรงเรียนขาดการนิเทศและติดตามผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องงบประมาณที่จัดสรรให้กับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในโรงเรียนยังน้อย ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้บุคลากรที่รับผิดชอบมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการให้บริการ ยังขาดการสนับสนุนเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตามงานที่รับผิดชอบห้องดนตรียังมีสถานที่ที่ไม่เหมาะสมในการฝึกปฏิบัติสอดคล้องกับภาระงาน มีพรหม (2559)พบว่า โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายแต่มีการสภาพไม่เหมาะสม ขาดการดูแลเอาใจใส่ อุปกรณ์ไม่ทันสมัย และมีสภาพไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ การบริหารและจัดการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ ครูที่รับผิดชอบมีภาระการสอนมาก จึงไม่มีเวลาดูแลรับผิดชอบแหล่งเรียนแต่ละแห่งอย่างเต็มที่ ทำให้ครูและนักเรียนไปใช้แหล่งเรียนรู้ไม่มากเท่าที่ควร นอกจากนี้ศักดิ์ชัยเพชรเกษมทองและคณะ (2556) พบว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สถานศึกษามีการค้นหาและวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมมาใช้ตามหลักเกณฑ์การดำเนินงานที่ชัดเจนจะเห็นได้ว่าการบริหาร

การศึกษาถ้ามีการบริหารจัดการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ดีจะส่งผลต่อการศึกษาระบบ และสายสัมพันธ์สหกรณ์สหกรณ์พัฒนาหอสมุดและสารทรัพยากรทอง(2560) พบว่า แนวทางสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาคือสถานศึกษาควรจัดประชุมเพื่อวางแผนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ครูใช้วัสดุและสินทรัพย์ควรส่งเสริมให้จัดกิจกรรมบูรณาการศึกษแหล่งเรียนรู้ภายในท้องถิ่นและควรจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ให้เป็นปัจจุบัน

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนชุมชนบ้านเจ็ดสังข์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 2 เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอความต้องการของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการความสนใจและความถนัดก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจ็ดสังข์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจ็ดสังข์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

วิธีการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย (14)

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ประกอบด้วย 1)กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 131 คน ดังนี้ ผู้วิจัย จำนวน 1 คนผู้ร่วมวิจัย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 16 คน นักเรียน จำนวน 114 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
- 2.กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 69 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน สภานักเรียน จำนวน 18 คน ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน ดังนี้ 1) ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1 คน 2) ตัวแทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน 3) ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน 4) ตัวแทนผู้นำศาสนา จำนวน 1 คน 5) ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 คนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 44 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ปกครองนักเรียน ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน ห้องละ 4 คนวิทยากร จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการวางแผน (Planning) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflection)

สังเคราะห์ข้อมูลพร้อมสรุปและรายงานผลการดำเนินการ อภิปรายผลการสะท้อนการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังนี้ วิเคราะห์ผลการนิเทศภายใน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง วิเคราะห์แบบสอบถาม แบบประเมิน ความพึงพอใจการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สรุปและรายงานผลการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้ (14)

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนชุมชนบ้านเจ็ดสังข์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า สภาพและปัญหาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนทั้งด้านวิชาการและด้านส่งเสริมวิชาการ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ สวนสมุนไพร เศรษฐกิจพอเพียง ห้องพุทธศาสน์

ห้องดนตรีศึกษา และห้องภูมิปัญญา พบว่า มีการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ แต่ยังไม่เกิดประสิทธิภาพ ขาดการดูแลเอาใจใส่ขาดสื่ออุปกรณ์ สถิติผู้เข้าใช้บริการน้อย สภาพห้องเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ไม่สะอาด แสงไม่พอวิสตครุภัณฑ์ในห้องชำรุด บำยนิเทศไม่เป็นปัจจุบัน ครูที่รับผิดชอบไม่ใส่ใจ วัสดุอุปกรณ์บางส่วนชำรุด ขาดการบริหารจัดการที่ดี ทั้งด้านบุคลากรและด้านงบประมาณ รวมถึงการระดมทุนทรัพยากรทางการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วน ครูไม่มีเวลาดูแลรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมที่ ขาดการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อกระตุ้นนักเรียนเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง ครูยึดติดกับการจัดการเรียนรู้แบบเดิม คือ เน้นสอนแต่ในห้องเรียน

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 สรุปได้ ดังนี้ 1) การพัฒนาบุคลากร โดยการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ด้านการพัฒนาและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ได้บรรยายทำให้ผู้เข้ารับการประชุมได้รับเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมากกว่าการสอนในห้องเรียนอย่างเดียว 2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 2 ด้าน คือ (1) แหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ คือ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (2) แหล่งเรียนรู้สนับสนุนวิชาการ คือ สวนสมุนไพร เศรษฐกิจพอเพียง ห้องพุทธศาสน์ ห้องดนตรีศึกษา และห้องภูมิปัญญา 3) การติดตามผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจียด พบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้และทักษะด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้น ให้ความร่วมมือในการพัฒนา มุ่งมั่นในการทำงานมีความกระตือรือร้น โดยภาพรวมหลังการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้ร่วมวิจัยมีการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาระหว่างการพัฒนา กับหลังการพัฒนา มีการพัฒนาคิดเป็นร้อยละ 22.40 ครู บุคลากรและนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ มีการพัฒนาร้อยละ 26.20 นักเรียนและครูเข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับสถิติผู้เข้าใช้บริการแหล่งเรียนรู้หลังการพัฒนาเมื่อเทียบก่อนการพัฒนาเพิ่มขึ้นถึง 1,922 ครั้ง/ภาคเรียน ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการและด้านสนับสนุนวิชาการ และความพึงพอใจของผู้เข้าใช้บริการแหล่งเรียนรู้ในวงรอบที่ 1 พบว่า หลังการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีการพัฒนามากที่สุด ระดับความพึงพอใจอยู่ที่ระดับมาก เรียงตามลำดับที่ 1-3 คือ ห้องสมุด ห้องพุทธศาสน์ และห้องเรียน ส่วนห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรีศึกษา และสวนสมุนไพร ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยร่วมกันประชุมมีมติให้ดำเนินการพัฒนาใหม่ในวงรอบที่ 2 โดยใช้แนวทางการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และทำการพัฒนาโดยให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน ควบคู่กับการนิเทศภายใน หลังการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่าแหล่งเรียนรู้ทุกแหล่งเรียนรู้มีการพัฒนาขึ้น ซึ่งได้เปรียบเทียบความพึงพอใจของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ดังกล่าว ระหว่างวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ในภาพรวม มีการพัฒนาคิดเป็นร้อยละ 21.80

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนชุมชนบ้านเจียด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า สภาพและปัญหาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนทั้งด้านวิชาการและด้านส่งเสริมวิชาการ มีการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ แต่ยังไม่เกิดประสิทธิภาพ ขาดการดูแลเอาใจใส่ขาดสื่ออุปกรณ์ สถิติผู้เข้าใช้บริการน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ ครูและบุคลากรไม่มีความชำนาญในการจัดการด้านแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ไม่เป็นไปตามแนวทางการจัดแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ อินา (2558) พบว่า สภาพการจัดการ

ระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านสันต้นหม้อ มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง เหตุและปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการจัดการระบบสารสนเทศในโรงเรียน ได้แก่ การไม่มีบุคลากรที่มีความชำนาญในการจัดการด้านสารสนเทศ และด้านแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจัดหางบประมาณให้เพียงพอ การตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน สภาพห้องไม่สะอาด แสงไม่พอ วัสดุครุภัณฑ์ในห้องชำรุด ป้ายนิเทศไม่เป็นปัจจุบัน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ และห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ แหล่งเรียนรู้สนับสนุนด้านวิชาการ ได้แก่ ห้องพยาบาล แปลงสาธิตการเกษตรและสวนหย่อม และสนาม BBL และเครื่องเล่นอนุบาล ครูที่รับผิดชอบไม่ใส่ใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของเจนจิรา อุปัญญา (2558) พบว่า มีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพราะมีศูนย์การเรียนรู้ที่ครบทุกกลุ่มสาระและยังมีห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี เป็นต้น โรงเรียนมีนโยบายแผนการดำเนินงานและโครงการในการจัดแหล่งเรียนรู้ แต่แหล่งเรียนรู้อยังไม่มีคุณภาพ และยังไม่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ผู้เรียนไม่มีโอกาสใช้อย่างทั่วถึง ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดสื่อวัสดุอุปกรณ์ อีกทั้งครูที่รับผิดชอบไม่มีเวลา ขาดการบริหารจัดการที่ดีและสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย น้อยตาแสง (2554) พบว่า การดำเนินงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การประชุมระดมความร่วมมือการศึกษาดูงาน กิจกรรม 5 ส และการนิเทศติดตามทำให้ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ สามารถดำเนินการพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ห้องแสดงผลงานนักเรียน และบริเวณภายในโรงเรียน ให้มีวัสดุครุภัณฑ์เพียงพอต่อการเรียน จัดระบบควบคุมดูแลรักษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และยังได้พัฒนาบริเวณภายในโรงเรียนให้สะอาดร่มรื่นสวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน แต่การพัฒนายังได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนวัสดุครุภัณฑ์บางส่วน การจัดระบบควบคุมดูแลรักษา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ ดำเนินการพัฒนาในรอบที่ 2 โดยการใช้กลยุทธ์การนิเทศติดตามพบว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้เสร็จสมบูรณ์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ บริเวณภายในโรงเรียนมีความสะอาดร่มรื่น สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

ส่วนปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้ทั้งแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ และแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนด้านวิชาการ พบว่า ขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดงบประมาณ สภาพแหล่งเรียนรู้ โดยรวมวัสดุครุภัณฑ์ชำรุด ขาดการดูแล ขาดสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษมสันต์ ศรีคำแสง (2553) พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านโคกกองสมมติวิทยาคาร คือ มีแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนแต่ไม่ครอบคลุมทั้งระบบ การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผน ขาดการนิเทศติดตามผลอย่างจริงจัง การบริหารและการจัดการใช้แหล่งเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ การใช้แหล่งเรียนรู้ไม่เต็มศักยภาพใช้ประโยชน์ไม่ตรงตามความต้องการ การให้บริการสำหรับครูและนักเรียนส่วนใหญ่ยังมีน้อย ขาดความต่อเนื่องสม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูยังใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้น้อย เนื่องจากครูยังยึดติดกับการสอนแบบท่องจำจากบทเรียน ไม่เน้นการสอนแบบให้เด็กลงมือทำเองและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นักเรียนเองยังขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพร สิทธิธัญ (2552) ที่พบว่า สภาพและปัญหาในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอุมะเหม้าประชาสรรค์ สภาพปัจจุบันพบว่า โรงเรียนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าในการจัดแหล่งเรียนรู้ มีนโยบาย แผนการดำเนินงาน และโครงการในการจัดแหล่งเรียนรู้ ปัญหา ที่พบขาดการนิเทศและติดตามการจัดแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง งบประมาณที่จัดสรรให้กับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในโรงเรียนยังน้อย ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ บุคลากรที่รับผิดชอบมีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาในการให้บริการ ยังขาดการสนับสนุนเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตามงานที่รับผิดชอบ แหล่งเรียนรู้ในภาพรวมมีสภาพแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ในการศึกษาหาความรู้ ปัญหาที่พบ ยังมีห้องโสตทัศนศึกษาเป็นสถานที่ที่ยังไม่เหมาะสมในการฝึกปฏิบัติ

2. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจ็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 สรุปได้ 2 แนวทาง ดังนี้ 1) การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีบริการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ดีและเป็นระบบ นักเรียนมีระเบียบวินัย เด็กมีคุณภาพ และมีผลงานทางวิชาการมากมาย ส่งผลให้ครูที่ร่วมศึกษาดูงานเกิดแรงบันดาลใจในการที่จะพัฒนางาน มีความกระตือรือร้น แล้วนำสิ่งที่พบเห็นจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตรงมาประยุกต์ในการพัฒนาและปรับปรุงการพัฒนางานด้านแหล่งเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายกิจกรรมในวงรอบที่หนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของอูร์ญ บุญเงิน (2554) พบว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โรงเรียนดงบังราชภรณ์นคราห์อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้กลยุทธ์การประชุมระดมความคิด การศึกษาดูงาน การระดมความร่วมมือ และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ส่งผลให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษามีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนัก และสามารถดำเนินการพัฒนาโดยการร่วมปรับปรุง และกำหนดแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามาช่วย เป็นผลให้ผู้เรียนมีแหล่งเรียนรู้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นครศรี ราชนิ (2553) ที่พบว่า วิธีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้กลยุทธ์การพัฒนา คือ การศึกษาดูงาน การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งเงินทุนภายนอก การสร้างทีมงานโดยให้มีกิจกรรมย่อย คือ การให้ความรู้แล้วมอบหมายงาน การนิเทศติดตามเพื่อปรับปรุงพัฒนา ผลการพัฒนาทั้งสองวงรอบพบว่า ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจและเกิดทักษะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับผิดชอบได้ เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ๆ แหล่งเรียนรู้ให้น่าอยู่ปรับปรุงดูแลห้องเรียนและรักษาความสะอาด พร้อมตกแต่งบอร์ดความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีเนื้อหาในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้ความรู้ด้านทฤษฎีแล้วยังให้ลงมือฝึกปฏิบัติด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร มีพรหม (2559) พบว่า สภาพแหล่งเรียนรู้มีสภาพไม่เหมาะสม ขาดการดูแลเอาใจใส่ การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพจึงใช้แนวทางการพัฒนาดังนี้ คือการศึกษาดูงานและการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ ศรีสร้อย (2555) พบว่า แนวทางการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านคำแหง จากการประชุมวางแผนของผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ที่ประชุมมีมติให้กำหนดแนวในการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านคำแหง ด้วยแนวทางต่าง ๆ ดังนี้ 1) การศึกษา ดูงานนอกสถานที่จากโรงเรียนตัวอย่าง 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการใช้ แหล่งเรียนรู้ 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน 4) การนิเทศภายใน 2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 2 ด้าน คือ (1) แหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ คือ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ (2) แหล่งเรียนรู้สนับสนุนวิชาการ คือ สวนสมุนไพร เศรษฐกิจพอเพียง ห้องพุทธศาสน์ ห้องดนตรีศึกษา และห้องภูมิปัญญา พบว่า การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการและสภาพแวดล้อมแต่ละแหล่งเรียนรู้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญลักษณ์ ศรีสร้อย (2555) พบว่า หลังการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยให้ความร่วมมือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีความกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการพัฒนาและสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับผิดชอบให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ได้ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ และใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยทำการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้น่าดู น่าอยู่ สะอาด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญทิไลลักษณ์ มณีภาค (2550) ที่ได้ทำการพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการสองวงรอบ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ การสะท้อนผลโดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา คือ การศึกษาดูงาน การแสวงหาความร่วมมือจากแหล่งเงินทุนภายนอก การสร้างทีมงาน การนิเทศติดตามเพื่อพัฒนาปรับปรุง และสอดคล้องกับ บุษบา ช่วยแสง (2553, บทคัดย่อ) พบว่า ระยะที่ 1 ขึ้นเตรียมการ โดยใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ขาดแหล่งเรียนรู้

ในโรงเรียน ครูมุ่งสอนเฉพาะในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ขาดการเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การดำเนินการรักษาและซ่อมแซมอาคารเรียนน้อย ห้องสมุดไม่เป็นเอกเทศ คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ สภาพแวดล้อมสวนเกษตรหรือสวนหย่อมไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุจากไม่มีงบประมาณ ผู้ปกครองส่วนมากมีฐานะยากจนบุคลากรไม่พอ ห้องเรียนไม่เพียงพอ ระยะที่ 2 ขั้นการพัฒนา ประกอบด้วย การวางแผนร่วมกันปฏิบัติการ ร่วมกันสังเกตการณ์ และร่วมกันสะท้อนผลการพัฒนา ซึ่งจากการพัฒนาพบว่าระดับความพึงพอใจต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

3. การติดตามประเมินผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนชุมชนบ้านเจียดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดย 1) การพัฒนาบุคลากรโดยการศึกษาดูงานและการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า หลังการศึกษาดูงานผู้ร่วมวิจัย เกิดแรงบันดาลใจกระตือรือร้นในการทำงาน นำแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มาปรับใช้ในการพัฒนาได้ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด และ หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มีทักษะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ได้ และเทคนิคการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระดับความพึงพอใจมากที่สุด และ หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย มีทักษะการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ได้ และเทคนิคการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระดับความพึงพอใจมากที่สุด 2) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และเปรียบเทียบการพัฒนาของผู้ร่วมวิจัย ระหว่างการพัฒนาหลังการพัฒนา พบว่า มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.20 และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ทั้ง 9 แหล่งเรียนรู้ ในวงรอบที่ 1 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงตามลำดับที่ 1 - 3 คือ ห้องสมุด ห้องพุทธศาสน์ และห้องเรียน ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในวงรอบที่ 2 จำนวน 4 แหล่งเรียนรู้ คือ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรีศึกษา และสวนสมุนไพรโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการพัฒนา และนิเทศภายใน ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่าระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้นทุกแหล่งเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แหล่งเรียนรู้ที่มีเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง วงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการวงรอบที่ 1 โดยรวมอยู่ที่ระดับมาก วงรอบที่ 2 โดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด มีการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 21.80 3) การนิเทศภายใน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายทำการนิเทศภายในโดยใช้การนิเทศแบบให้คำชี้แนะพบว่า ผู้ร่วมวิจัยและนักเรียนมีการพัฒนางานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยสังเกตจากพฤติกรรมการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การนิเทศภายในจึงถือเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับ พลอยพัชชา อามาศย์ (2552) ที่ได้กล่าวว่าการนิเทศภายใน คือ การแนะนำให้คำปรึกษาช่วยกันแก้ปัญหาระหว่างผู้บริหารกับบุคลากรในโรงเรียนเพื่อแก้ไขและปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมให้เต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับกรทอง จิรเดชากุล (2550) ขั้นการนิเทศแบบชี้แนะ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลได้พัฒนานตนเองโดยใช้กระบวนการชี้แนะที่หลากหลายเนื่องจากการชี้แนะมีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ การชี้แนะทางปัญญา การชี้แนะการสอน กระบวนการชี้แนะโดยทั่วไปมีขั้นตอนตั้งแต่ก่อนดำเนินการชี้แนะ มีการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นหรือจุดเน้นที่ต้องการให้คำชี้แนะร่วมกันเนื่องจากการดำเนินการชี้แนะเน้นไปที่การเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง เป็นการทำงานเชิงลึก ซึ่งการนิเทศเป็นประจําจะช่วยให้เกิดผลการดำเนินงานที่ดี

เอกสารอ้างอิง

กรทองจิริเดชากุล. (2550). *คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *ยกย่องครูดีเด่นประเทศไทยด้านสะเต็มศึกษาการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาพัฒนานวัตกรรมใหม่ท้าทายสู่งานอาชีพ*. จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/> สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 2559.

เกษมสันต์ ศรีคาแซง. (2553). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพโรงเรียนบ้านโคกก่องสหมิตรวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 1*. วิทยานิพนธ์คช.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- เจนจิรา อุปัญญา. (2558). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนแก้งโนนคาประชาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มุกดาหาร.วิทยานิพนธ์ค.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดิเรก พรสีมา.(2559).ครูไทย 4.0. กระทรวงศึกษาธิการจาก<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php> สืบค้น
เมื่อ พฤษภาคม 2559.
- ทศพร สิทธิธัญชัย. (2552). การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนอ้อมเหมาประชาสรรค์ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทวีศักดิ์ ธิมา. (2558). ข้อเสนอยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสัน
ต้นหม้ออำเภอแม่เมาะจังหวัดเชียงใหม่.การศึกษาค้นคว้าอิสระค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)
เพื่อปฏิรูปสองและประเมินภายนอกรอบสาม.กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ธัญลักษณ์ ศรีสร้อย. (2555). การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านคาหลวงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา
ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณรงค์ศรี ราชณิ. (2553). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านจาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุษบา ช่วยแสง. (2553). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านหนองอ้นน้อย อำเภอหนองวัวซอจังหวัดอุดรธานี.
วิทยานิพนธ์ค.ม. อุดรธานี :มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ประภาภรณ์ มีพรหม. (2559). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านข้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พลอยพัชชา อามาศย์ (2552). การพัฒนาบุคลากรในการจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดการบริหารส่วน
ตำบลเก่าจัว อำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น.วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พยุงใบแย้ม (2558). การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสม เพื่อการจัดการศึกษาในระดับ ประถมศึกษา.วารสาร
สารสนเทศ 14(1)(มกราคม-มิถุนายน), หน้า 24.
- เพ็ญพิไลลักษณ์ มณีภาค. (2550). การพัฒนารูปแบบแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองพอกวิทยา อำเภอ
หนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด.การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสารคาม.
- รุ่งชัชดา พรवेशชาติ (2550). การบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2557). การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ.
กรุงเทพฯ: ม.ป.ป.
- สายชลวัฒน์เกษกรณสุพัฒนาหอมบุผาและสารทรัพย์รวงทอง(2560). รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ
(Proceedings)การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือครั้งที่ 17
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551). แนวทางการมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ.กรุงเทพฯ: โรง
พิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550). การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้.กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

-
- อุทัย น้อยตาแสง. (2554). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาโรงเรียนไตรรัตน์วิทยา อำเภอม้องชัยจังหวัด กาฬสินธุ์*. สारคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุรัญ บุญเงิน. (2554). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน โรงเรียนดงบังราชภูร์นุเคราะห์อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม.